

VYDŪNAS

TAUTINĖS RAŠTIJOS REIKŠMĖ IR UŽDAVINYS

1.

Žadėdamas rašyti apie tautinę raštiją, turiu omenyje grožinę. Bet kalbu apie tautinę, norėdamas sušaukti pamąstymą. Kas grožinė raštija yra, kiekvienas tiki iš karto žinąs. Prisimena eilėsią, apysakos, vaidiniai. Taip, rodos ir visa aišku. Bet kalbant apie tautinę raštiją, jau turime sustoti ir pamąstyti. Tada gal ir aiškėja, kad tautiškumas aiškiausiai pasižymi grožiniuose raštuose.

Tiktai, kas jis ir kas grožė, nelengva atspėti. Abu yra slėpingi. Klausimai apie juodu neatsakomi, žinių susikaupiant. Viskas, kas slėpinga, sužinome tik-tai, kad jam bręstame, šviesėjame.

Ko šviesesnis yra žmogus, to nuostabesnis jam pasirodo visas gyvenimas. Žmonių dauguma jo slėpingumo nenumano. Visa, ką jie patiria, atrodo pilnai pagauta, kad nieko nežinomo nebelieka. O tik nėra taip. Kiekvienas ir menkiausias dalykas glūdo neišmąstomojoje galioje.

Žmonėms reikėtų vienu atžvilgiu pasilikti tokiais, koks yra naujagimis. Su didžiausiu nusistebėjimu jis žvalgos, lyg stengdamasis sužinoti, kur jis patekęs. O augdamas jis be paliovos tėvus klausinėja. Tik toliau paprastai žmonės atlyžta gyvenimo slėpingumui. Tarsi jo nebebūtų.

Pasižymi, tiesa, smalsuoliai. Nuolatai jie nori dar ką pamatyti, išgirsti, sužinoti. O mokslininkai rimtai tiria gyvenimą visą amžių. Ir dar, nors labai retas, yra tas žmogus, kurs numano, kad ir už geriausiai ištirto dalyko kyla nuolatai didėjęs slėpingumas. Tik toks žmogus dažniausiai laikomas svajotoju. O jis yra tikriausias žinovas. Gyvenimo slėpiniai jam gausėja, ko nuodugniau jis juos tiria.

Šalia tokio žmogaus reikia atsistoti, norint pasiaiškinti, kas tautiškumas, kas grožė yra. Abu kyla iš gyvenimo slėpingumo.

2.

Gal būti, kad tūli nesutiks su ką tik ištartu tvirtinimu. Žiūrėdamas į tapybos ar lipdybos kūrinius, kiekvienas, rodos, tuojau pamato, kas gražu ir kas negražu, tarsi čia nebūtų nieko slėpingo. O juk reikėtų nujausti, kad patiriant meno veikalo gražumą, stebėtojo vidus pakinta. Jis taip gyvėja, tarsi žmogus būtų kokios bangos pagautas ir turėtų sušukti: Oi, kaip gražu! Kaip gražu!

Iš paprastumo arba net iš daiktiškumo nėra galima ši vyksni pasiaiškinti. Tūli, tiesa, stengiasi veikalo grožę vien tame suvokti, kas akis veikia. O tai tik nesiseka. Pati grožė pasilieka juslių nesučiupinama.

Menininko nuotaika kiekvienu brūkiu persineša ant jo kūrinio. Aišku, kad ji nėra matoma. Vis dėlto ji veikia. Kūrinys atrodo ko gražesnis, kada jis kurtas ko gyvesniu pakilimu. Kas be jo kurta, be šviesėjusio vidaus gyvumo, nėra gražu. Tai ir neveikia, netraukia žiūrovo, nežadina jo nuotaikos.

Panašiai reikia mąstyti ir apie grožinės raštijos dalyką ir jo veikimą. Tik jis už aną dar slėpiningesnis. Mat, rašinio turinys neprieinamas juslėms, o patiriamas sąmoningumu skaitytojui vaizduojantiesi, kas už raidžių slepiasi. Skaitymas juk yra nuostabus veikimas. Dar ir tai labai reikšminga, kad rašytas kūrinys daug stipriau veikia skaitytoją negu regimo meno veikalas. Kartais jis taip jaudina skaitytoją ne vien jį liūdnindamas, bet ir džiugindamas, kad akys aptvinsta ašaromis.

Toki veikalą vienam kuriant, kitam jį susižadinant patyrimui, nėra savaimė suprantami veikimai. Tik tas raštas galės jaudinti skaitytoją, kurs bus didžių jausmų ir minčių bangų supto rašytojo kurtas. Žinoma, ir skaitytojas turės galėti skaitomojo veikalo tūrį susikelti.

Prisimintina ir tai, kad kartais vienas veikalas vienam atrodo gražus, o kitam nieko nereiškia. Sakoma, skonis esąs nelygus, arba, kiekvienas turįs savo skonį, bet maža tuo pareikšta. Dalykas, rodos, geriau aiškėtų, sakant, kad vienam grožė atsidengia, kitam lieka pasislėpusi, kadangi jis yra žlibas. Grožė yra tiktai gyvėjusios dvasios žmogaus patiriama. Norėdamas galėt ją pasimėgti, jis turi jai pribrešti.

O tai yra dar kitas slėpinys. Jis nelengvai suvokiamas. Žmogus bręsta grožei žmoniškėdamas, esmiškai šviesėdamas, taurėdamas, kaip tai reikalauja žmogaus gyvenimo prasmė. Bet tai yra ir žmonių santykiavimo uždavinys. Kiekvienas žmogus savo apsišreikimais brandina arba vysdina, grožina ar baurina kitus.

Žmonių esmė nėra lygios galios. Todėl ir meno veikalai, raštijos kūriniai nėra lygaus laipsnio grožės. Dar ir tai pastebėtina, kad kiekviena tauta, būdama atskiras žmoniškumo atspalvis, gali apreikšti ir tik savo atspalvio grožę. Ji tik sąlyginai jaudina kitos tautos žmogų. Ir nėra tikslu pamėgdžioti tai, kas jai gražu atrodo.

Tikriausioji grožė spinduliuoja iš esmiško pasireiškimo. Taip kurtas meno arba raštijos veikalas nenuvysta, neperžydi niekuomet, ir ko daugiau gyvina jį patiriantį žmogų. Kurioje tautoje daug žmonių patenka po tokių kūrinų grožę, ta tauta nuostabiai gyvėja, šviesėja, taurėja. Prisiminkime, kad ir tik Graikų penkto šimtmečio prieš mūsų skaičiavimo! Tokią reikšmę turi žmonių tos rūšies darbai.

Žinotina dar ir tai, kad aukščiausio laipsnio grožė veikia labai slapta. Todėl ji pradžioje dažnai visai nepastebima. Tik iš lengvo ji nuvokiama, dažniau ją patiriant. Bet jeigu tūlus kartus žiūrėtas ir skaitytas veikalas pasidaro nuobodus, tada jo grožė yra menka, arba žmogus menkėja ir tuo grožei atlyžta, kad nebelieka tinkamas jai patirti.

Esmiškoji grožė iš lengvo vis daugiau aiškėja, panašiai kaip šviesėjančioji aušra. Ir ji sukelia tikrą šventumo jausmą, kurs žmoguje ilgai pabūva, kaip koks palaiminimas, vis tiek, ar jis liūdnintų ar džiugintų.

Iš pat seniausių laikų žinoma, kad grožė siejasi su šventumu. Kas iš senovės grožės dalykų iki mūsų laikų išliko, aiškiausiai tai įrodo. Šventnamių statytojai seniau, maldomis pasišventę, stojo į darbą. Todėl jų šventnamiai įeinantį ir apgobia šventumu. Mūsų laikų tokie namai retai taip mus veikia. Paprastai jie statyti su išskaičiavimu, o ne su pasišventimu.

Todėl reikia manyti, kad iš to veikalo tikriausiai spinduliuoja grožė, kurs žadina ko aiškiau šventumą. Iš to tai ir galima teisingiau spręsti ar veikalas gražus ar nežinoma, tam reikalinga sąlyga vis bus ir tiriančio žmogaus vidinis gyvumas ir skaistumas.

Taip tai nors praeidami pastebėjome tautinės raštijos reikšmę ir uždavinį. Aiškės tai gal-būt dar geriau, kad brisime tolyn.

3.

Svarbu pirma apsisistoti prie naujo slėpiningo dalyko, prie žmogaus apsi-reiškimo kalba. Žinoma yra, kad kiekvienas šiek tiek gabus žmogus gali iš-mokti kelias kalbas, kad kiekviena kalba yra vienos tautos žmonių priemonė apsi-reikšti. Ir viskas, rodos, aišku. Santykiaudami tautos žmonės įprato viena kalba pasisakyti.

Bet vienos tautos žmonės yra ir savo atrodyme panašūs į viens kitą. Ma-tyt, už jų tarsi glūdo slėpininga kūrimo galia, kuri tuo apsi-reiškia. Todėl ir tos pačios tautos žmonių judesiai, veiksmai ir visas elgesys turi panašumo žymių. Ką jie mano, ką jaučia, daro ir sako, yra tų pačių pagrindinių ypatumų.

Atrodo, lyg už visų tautos žmonių glūdotų galia, kuri kiekvienu tautos vai-ku taip apsi-reiškia, kaip saulė kiekvienu rasos lašu. O tos galios sąmo-ningumas žymiausiai aiškėja kalba. Kas kalbėta senovėje, kas manyta ir suprasta patarlėmis, pasakomis, poringėmis, padavimais, visa tai atgarsi tautos gyvumą ir atspindi jos sąmonės šviesą, jos galią. Kiekvienas įprastas posakis, kiekvienas nusakymas ir žodis, net kiekvienas balsis ir prie-balsis tai laiko savyje kaip savo prasmę.

Tautų savumus galima todėl jau iš to nuvokti, kokie balsiai ir priebalsiai dažniau ir kaip jie jų kalboje skamba. Balsis **a** reiškia dvasios judesio taurumą, prakilnumą, **ę, e** — jo menkumą, vargą, **i** — vidinį gyvumą, malonumą, **o** — pilnumą, **u** — gilumą, nuodugnumą. Atitinkama yra ir priebalsių prasmė. Iš priebalsio **r** numanome sukrėtimą, iš priebalsių **p — t — k** duzgenimą, bel-dimą, iš **v — l — s — h** kvėpavimą, iš **m — n — ng** sunkumą, ir t. t.

Žmonės kalba, norėdami save patirti. Kaip kiekvienas gyvūnas, taip ir žmo-gus pageidauja gyventi ir kiek galima gyvėti. Todėl jų pastangos pasisakyti, kalba apsi-reikšti. Kiekvienas numano, kad jis apsi-reikšdamas šviesėja, gyvėja, stiprėja. Jo gyvumas pakyla, įsigali ir sąmoningėja.

Panašus dalykas įvyksta ir to žmogaus viduje, kurs kalbančiojo klausos. Kalbėdamas kalbantysis masina jo žodžių prasmės suvokimą. O kalbančiojo

gyvūmo, jo sąmoningumo šviesą numanydamas, klausytojas pats sąmoningėja. Gali būti, tiesa, kartais ir antraip. Kalbantysis sukelia ypatingą, rasi ir visai blogą nuotaiką, pvzd. neapykantą, kerštą ir tada ką nors įsako. O klausytojas, manydamas pats dalyką išmanąs, atitinkamai elgiasi. O jis ištikrųjų yra temdintas, vadinasi, esmiškai menkintas, ir daro pikta dar gi kaip kitojo įrankis.

Tautos žmonės kalbėdami taip visokiu būdu vienas kitą ir veikia. Ir visus bendrinąs gyvumas juose šviesėja arba tamsėja. Susidėdamas iš skirtingų, nelygaus sąmoningumo žmonių, tautinis žmoniškasis gyvumas visoje tautoje mirgėte mirga. Vienų apraiškos yra šviesesnės, kitųjų tamsesnės. Visa tai jų kalboje atsispindi. Ir kalbininkai stengiasi sugaudyti ir sugretinti šviesos kibirkštėlius žmonių kalboje, jei šita dvasios priemonė būtų ko šviesesnė ir ja apsireikšdami žmonės aiškėtų, sąmoningėtų.

Bet labai svarbu, kad kiekvienas tautos narys savo pastanga išgytų šviesesnę sąmoningumą. Tokį jis tada galės tautoje apreikšti ir bus jai reikšmingesnis už kitus, kurie to nedaro. Niekas negali apsakyti, ko jame nėra. Todėl reikšmingu pasidaro tik tasai, kurs pirmiau rūpinas žmoniškėjimu. Tada jis gali skelbti taurų žmoniškumą ir stabdyti tamsųjį, kad ir galingą pažmoniškumą. Taip tai aiškėja kiekvieno žmogaus ne vien reikšmė bendrame gyvenime, bet jo ir uždavinys.

Pasitaiko kartais, žinoma, kad labai nuobodu klausyties, ką kits praneša. Priežastis to yra, kad jis nežiebia mūsų sąmoningumą, o jį temdina, gal ir migdina arba tiesiog, jam viso to nenusimanant, marina. Taip veikia klausytoją menko žmoniškumo kalbėtojas, kurs gal yra sveiko, stipro kūno ir gyvos nuotaikos, bet be esmiškos šviesos.

Kartais, tiesa, migdina vieną antrą ir labai šviesus žmogus. Čia įvyksta tas pats dalykas, kaip kad peraiški šviesa aklina prie jos nepripratusį silpną žmogų. O tą kiekvienas aiškiai nujaučia. Vis dėlto šviesuolis šviečia savo tautoje, kelia savo šviesėjimu ir jo apreikškimu jos gyvumą ir sprendžia geriausiai tautos vaiko uždavinį.

4.

Visuomet žmonės nesireiškė vien garšais, būtent kalba, bet ir visokiais judesiais ir net ne taip greit pranykstančiais ženklais. Tūli mąstytojai tvirtina, kad žmonės jais jau pasisakydavo pirmneng mokėję kalbėti. O tokie ženklai buvę regimos kalbos, būtent rašto pradžia. Bet rodos numanytina, kad su raštu susietas dar didesnis, gilesnis slėpiningumas.

Norint suvokti, ką rašytojas savo raštu pasakyti manė, reikia tam nauju keliu eiti. Kalbos pasiklausytojas pataikomas balso, kurs į jį neša savo prasmę. Kalbantysis lyg pats atkyla į jo sąmonę. O skaitant raštą, reikia pačiam stengtis jo prasmę ir rašytojo sąmoningumą prieiti. Rašto ženkluose yra žodžių, posakių ir viso dalyko prasmė lyg užburta, ir tegali būt numanoma kaip paslėptas gyvumas. Su tokiu skaitytojas turi santykiuoti ir, jį suradęs, jį sukelti veikimui, jam leisti gyventi, kad galėtų žiebinti skaitytojo sąmoningumą.

Bet dar keistesnis yra skirtumas tarp to, kaip vyksta kalbėjimas ir rašymas. Kalbėdami jaučiame, kad mąstymas ir jo apsireiškimas nusiduoda suglaustai, vienoje vietoje. Širdis, galva ir burna santykiuoja lyg susieję. Galvojimas išduoda čia pat ir kalbėjimą. Viskas darosi visai savaimingai. Pamanai ir pasakai. Klausytojui pateikiama, ir jis pagauna.

O rašant mąstymas tūlus kartus kūliavirstas toli nusikelia. Burna užčiaupta. Mintys veržiasi vingiuotais takais per visokius gyvumo laipsnius iki rankos ir visokių jos judesių, kuriems, padaryti regimus ir pastovius ženklus, dar reikalingos visokios priemonės ir įrankiai. Ranka toli nuo galvos, lyg iškilusi iš gyvumo ir sąmoningumo vidurio. Pagaliau plunksna, rašalas, kurie reikalingi regimiems ženklams padaryti, yra visai kita-kas negu iš paties gyvumo išaugusi burna, liežuvis, gerklė, plaučiai, bet ir kaip oras, kurs leidžia padaryt ausies pagaunamus virpesius, balsus.

Todėl, norint rašyti, visai kitoks susikaupimas reikalingas ir visai kitoks sąmoningumas, kita dvasios laikysena. Žmogaus sąmoningumas turi būt sušvitėjęs, tarsi jis degte degtų. Tada rašte gali būti ir gyvo prasmingumo. Žinoma, gana dažnai rašomi kaip ir suplepami visokie niekai, paberiami ne grūdai, o sėlenos. O kaip žmogui gyvas maistas yra reikalingas, kad gyvent galėtų, taip atsigaušančiai tautai turiningi ir tūringi raštai ir kalbos.

Aišku, kad tokioms apraiškoms kurti vienatinė sąlyga yra, kad kalbėtojas ir rašytojas būtų pats turiningas ir tūringas, kad jis būtų gyvo, sveiko ir šviesaus sąmoningumo. Bet ir tokiam gali pasitaikyti menkas apsireiškimas. Visuomet, dar gi šviesiai sąmonei yra būtina susikaupti, susivokti ir sustoti pačioje savo esmėje. O tai ko tvirčiau, norint ką parašyti.

5.

Tokiais dėstymais, tur būt, jau kiek geriau aiškėja, kas yra tautinės raštijos reikšmė ir uždavinys. Žinoma, galima būtų dar daug pridėti arba nors paantrinti. Dažniausiai skaitytojai mano, kad rašytojas savo raštu jiems teikia žinių, visokių minčių, nuomonių, gal ir nuotaikos būsenų. O ištikrųjų rašytojas visu tuo silpniau ar stipriau teikia save, savo dvasios — sielos gyvumą ir šviesą ir atitinkamai veikia skaitytojo sielą. Ir todėl reikėtų grožinės raštijos reikšmę suprasti kaip atspindį visos tautos gyvumo, jos gyvenimo rytmečio, dienos ar vakaro šviesos.

Visa tai, kas pasakyta, taikintina į mūsų tautos raštiją. Tiesa, reikėtų ją arčiau prieiti, arba kaip tūli įprastu būdu sakytų: prasitarti konkrečiau. Tik nėra tai lengva. Visus raštus skaityti, jau dabar vos įmanoma. O jei jau, gal atmintis viso nepalaikytų. Ir greit būtų suklystama, vertinant vieną kitą raštą. Tūli atsižiūri į kitų tautų vieną antrą kūrinį, ir kalba tada apie mūsų raštiją. Bet mūsų laikais ne tik vienos tautos dvasia niaukiasi ir kelia visokius rūkus ir dūmus, jų vakarui užėjus, o mes sulaukę rytmetį, turėtume ir mąstyti apie jį, apie savo tautos jaunatvę arba nors jaunėjimą.

Sako, jauni žmonės drąsūs. Tik nėra taip visame. Pastebėt, dažnai nepasitikėjimas savimi. O tai todėl, kad daug mūsų rašytojų, manydami, turį kitų tautų rašytojus pamėgdžioti, atsižiūri į tai, kaip jie rašo. O tūli skaitytojai jų svo-

riu vertina, kas mūsų mūsiškai rašyta. Ir skelbia tai menka. Bet nėra tai visa pateisintina. Grožiniai Lietuvių raštai turėtų lietuviškumu kvėpuoti. Vadinasi, turėtų savo augumą būt kilę iš lietuviško gyvumo. Atsižiūrėti reikia į senus savo tautos kūrinis: dainas, pasakas. Ne užtenka, kad veikalas rašomas lietuviškais žodžiais. O ir tai nepadaryta visuomet patenkinamai.

Nemalonu rasti daug svetimų žodžių apysakose ir vaidinimuose, bet tiesiog nepakenčiama, jeigu jais ir ten pasinaudota, kur ypatinga nuotaika reiškama, būtent eilesyse. Atrodo kartais, lyg mūsų rašytojai nenujaustų, kaip labai jie savo kalbą ir tuo savo tautą nupeikia, pasisakydami svetimais žodžiais. Mat, įrodo tuo, kad savo kalba negali apreikšti esmiškiausių savo jausmus, gyviausias būsenas ir turi griebtis kitos kalbos žodžių, tarsi tie būtų daug gyvesni ir šviesesni kaip prigimtos kalbos prasitarimai. Savo kūrybiškumą tiki gali įrodyti geriausiai tik svetimumu. O ištikrųjų skelbia, kad jiems užkrięs kažkoks svetimoms nuotaikos taškas, kurį laiko esmingesniu negu prigimtąjį gyvumą.

Gal tūli teisinasi tuo, kad kituose tautos raštuose, laikraščiuose ir kitur, randasi visokie svetimi žodžiai, kurie lengvai pakeičiami mūsiškiais. Nėra tai girtina. Bet eilesių rašytojai turi didesnę pareigą lietuviškai apsireikšti. Juk ir jie geidauja, kad prigimta kalba būtų gyvėjančios, sąmoningėjančios tautos apsireiškimo priemone.

Neužtenka toliau ir tai, kad grožinė raštija atvaizduoja kaip nors pasitaisyti lietuvišką gyvenimą, ir taip savo turiniu mano įrodanti lietuviškumą. Labai daug reiškia, ar vien jo tamsumai, menkumai ir niekingumai arba jo ir dorybės, vertybės vaizduojamos. Anie smukdina, šie kelia. Plakimu nieks neauklėjamas, netaurinamas. Nepagrįsta teisintis tuo, kad gyvenimas parodomas, koks jis yra. Kiekvienas žmogus mato jo tik mažą skritulį, kuris todėl negali būti visos tautos atvaizdu. Dar kiekvienas ir mato visa savaip. Surūgusiam viskas rūgsta.

Rašytojas turėtų rūpintis apreikšti ko aukštesnę dvasinę lygį. Tada ir vaizduojami tamsumai įgyja kitą reikšmę. Iš grožinės raštijos aiškiausiai matyti, koks yra tautos dvasinis lygis. Ir pasidaro dažnai taip, kad tūli rašytojai, gal to nei nenujausdami, šmeižia savo tautą. Visai nusimintina, kad daug Lietuvių tai nemato ir nenumano.

Turiu vokiečių laikraštį Tilsiter Nachrichten 1900 mt. Vasario 28 d. Rašyta čia apie Birutės draugijos vasario 25 įvykusią šventę. Rašyta su užjautimu. Pateisina silpną dainavimą. O apie vaidinį rašo (lietuviškai mano pasakoma): „Ir vaidintas dalykas nieko negalėjo patenkinti. Veikalas yra be jokios kritikos realistiškas iki ikyrėjimo. Nėra čia jokio šviesesnio asmens, jokios kilnesnės asmenybės, nėra poetiško teisingumo, vien tik tamsumo vaizdai“. Ir tada aiškina veikalo turinį. Buvo statyta Amerika Pirtyje — Tilžėje, kur jau be to sunku Lietuviams pakilti iš jų tautiškumo paniekinimo.

Tiesa, mūsų laikais apgailėtinu būdu visoj žmonijoj dvasinė žmonių šviesa, jų sąmoningumas yra visai ypatingai apsiniaukęs. O šūkiei apie pažangą primena vaikus, kurie miške rėkauja, jeib iš savo baimės iškiltų. O kad Lietuviai anuo metu nenumanė, ką jie daro, tai nūdien turėtų geriau vertinti savo

veiksmus. Juk nori atsigauti, nori gyvėti ir šviesėti. Nesvarbu girtisi, bet kad jos rašytojai suprastų savo uždavinį.

Pirmiausiai reikėtų stengties apsireikšti ko mažiau žodžių vartojant, vadinasi, rašyti prasmingai. Bet apie tai turėtume susikelti pilną aiškumą. Imkime pavyzdžiu jausminius kurinėlius. Jie kartais mirga gražiu vaizdingumu, kurs sukelia įvairiausias nuotaikos būsenas. Bet pagrindinė viso eilesio nuotaika pasilieka vos benumanoma. O visas eilesio vaizdingumas turėtų ją garsinti. Išižiūrėkime į liaudies dainas!

Truputį kitaip su apysakomis ir vaidiniais. Čia ne vien jausmas, bet ir protavimas daug reiškia. Kiekvienas sakinytis turėtų įrodyti, kad jis prasmingas. Taip rašydami apreikštume aukštesnį dvasinį lygį ir keltume jį skaitytojams. Būtinai reikia vengti tuščio plepėjimo, niekingų žodžių sąslavų.

Daug padaro čia bloga ar gera tai, kodėl rašome. Kurs tai vien skiria pasipelnymui, rašys žmonių užgaidoms patenkinti. O žinoma, kad žmonės linksta greičiau tam, kas juos nuodyja, negu tam, kas yra sveika. Todėl dažnai ir suverčiami visokie rašiniuose, apysakose ir vaidiniuose, kurie niekšiskumą peria ir dvilinkai visą tautą šmeižia, būtent ją kitų akyse apskelbdami ir žmonių širdis teršdami.

Kitaip dalykai vyksta, kad rašytojas stengiasi ko tikslingiau savo veikalais gyvėti tautoje. O kadangi kiekvienas pirm viso savo kūrinium save apreiskia, jis turėtų dėl jo ir jo reikšmės tautai pasistengti kiek įmanydamas sveikėti, prasmingėti, šviesėti, tarpti esmiškiausiu žmoniškumu. Tada su paties taurėjimu, svarbės jo ir kūriniai ir bus prasmingesni ir reikšmingesni. Meskime pagaliau veikalų vertinimą iš paviršutiniškų pažymių! Būkime savo rašymais ko sąžiningesni tautos gyvybės ir taurumo atžvilgiu!

Kad kiekvienas tautos narys yra atsakingas už visos tautos gyvybingumą, tada ko daugiau rašytojas. Kiekviena žmogaus asmenybė veikia su ja santykiuojančius žmones, bet ko plačiau rašytojas, kurio esmė ir dvasinis jos lygis jo raštais kartais pasiskleidžia po visą tautą ir paliečia tūkstančius ir per juos gal net milijonus.

Todėl vyriausias uždavinys rašytojo kaip ir kiekvieno menininko bus ieškoti ne naujų būdų, naujų lyčių savo apsireikškimams, o rūpintis tuo, kaip sužadinus savo viduje gyvesnį, pilnesnį, šviesesnį esmingumą. Tada kūrinys nebus jau tik prasmingas, ne tik šviesus ir gaivingas, bet veiks kaip koks šventnamis, į kurių įžengę jaučiame esą apgobiami palaiminimo, pašventinimo. Turėdami daugiau išmintingumo, skaistumo mus tiesiog šventinančių raštų, mūsų tauta kils iš gyvėjimo aušros į spinduliuojantį rytmetį.